

זעומקו אז מקרא

דברי עומק
בפרשת השבוע ובמועדים

פרשת שלח
ה'תשפ"ה

בכל ענייני החוברת ניתן לפנות אל: 052-7675895
גור-אריה צור מודיעין עילית
להצטרפות לתפוצת מייל: leshem895@gmail.com

לעומקו של מקרא פר' שלח

יוצא איפוא לפירושו, שכלב ויהושע ששלחם משה קבלו הם את מידותיו של משה, והשאר קבלו את מידותיהם הרעות של משלחיהם ונהיו כמותם, ששלוחו של אדם כמותו.

ולעומקו של מקרא יש ליתן טעם היכן רמוזים דבריו בפסוקים. ושמא יש לדייק כשאמר הכתוב **שְׁלַח-לָךְ אַנְשִׁים**, מיעוט רבים **שְׁנַיִם**, והם יהיו שלוחים שלך. כמותך. ככתוב **שְׁלַח-לָךְ** והוא כנוטריקון: **שְׁלַח**. תכונותיהם יהיו כשלך, כי שלוחו של אדם כמותו.

ועל דרך הצח, מאי **שְׁלַח**, י"ל דמלת שלח מורה על הפשטה. וכן התרגום של "והפשיט את-העֶלְהָ" ויִשְׁלַח יְתָ עֲלֵתָא. (ויקרא א, ו'). וכאומרו, הפשט מעליך את תלונות האנשים. וְשִׁלַּחם לתור את הארץ.

או פֶּלֶךְ לְדֶרֶךְ זו, שהמרגלים הפשיטו מעליהם את כוונתה של מצות הציצית, שכן כתוב בה **וְלֹא-תִתְּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶּם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם**, והם תרו גם אחרי לבבם ואחרי עיניהם, כפי שאמרו וְנָהִי בְּעֵינֵינוּ כְּחִגְבִּים וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם. (יג, ל').

שלח לך

שלוחו של אדם כמותו

שְׁלַח-לָךְ אַנְשִׁים וַיִּתְּרוּ אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר-אֲנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִטָּה אֲבֹתָיו תִּשְׁלָחוּ כָּל נָשִׂיא בָהֶם: וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּאָרָן עַל-פִּי יְהוָה כָּלֵם אַנְשִׁים רָאשֵׁי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל הֵמָּה.
(יג, ב-ג')

כָּלֵם אַנְשִׁים פירש רש"י כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות, ואותה שעה כשרים היו.

שואל אוה"ח הק', כיצד עלתה להם שהיו כשרים בתחילה להתהפך במידותיהם וכו'.

ומפרש לצד שכוונת המשלחים היתה רעה תפעיל פועל הרע בשליח ויחזור להיות שלוחו של אדם כמותו ויולד בו תכונה רעה מה שלא היתה בו קודם כדרך שִׁתְּנֹלֵד בְּחִינַת הַקְדוּשָׁה בשלוחי מצוה לטובה אות, ולזה הגם שהיו צדיקים, בהתחלתם עשות ההליכה לרגל, נולד בהם תכונה רעה מכח המשלחים ויעצו להדיח. עכ"ל.

לעומקו של מקרא פר' שלח

וכפי שיבואר בסוף הקונטרס ביתר פירוט, ברמזי פרשת ציצית.

אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמַטֵּה אֲבֹתָיו תִּשְׁלָח. [יג,א']. יש ליתן את הדעת מדוע כפל ואמר **אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד**.

על דרך הפשט יכוון לומר כי ישלח אחד לכל שבט. ואמנם, לא היה צריך לכפול, אלא לתפארת הקריאה. או יאמר כי כל אחד חשוב לעצמו, שהרי פירש רש"י, כי באותה שעה כשרים היו.

ולעומקו של מקרא ירמוז הכתוב בכפולו **אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד** לכלב ויהושע הראויים **כל אחד מהם** בפני עצמו להיקרא **איש**. שהרי נשלחו על ידי **האיש** משה שנקרא **איש** כנאמר [לעיל יב,ג'] **וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עֲנִיו מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאָדָמָה**, ושלוחו של אדם כמותו, כנ"ל, לכן גם הם נקראו **איש**. ובהיות האיש משה עֲנִיו מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאָדָמָה, נכנסו גם הם תחת כנפי ענותנותו של משה. וזה אשר נתן להם כח לעמוד כנגד שאר המרגלים

ולא רק את כוונתה של המצוה הפשיטו, אלא גם את **טעמה** הכתוב בתורה הפשיטו: שנאמר **לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי. וְאִם זֹכְרִים אֶת טַעְמָה שֶׁל הַמִּצְוָה לִזְכוֹר אֶת ה' וּמִצְוֹתָיו**, היו יכולים **להמית** את היצר הרע, ולהיות **תמימים**. שכן השם הק' של ע"ב המתלווה למילה **תִּזְכְּרוּ** הוא **מת"ה**, או **בהיפוך אותיות הת"ם**, [כמובא בהמשך בפרשת ציצית]. **מת"ה** מורה על **המתת** היצר הרע, **הת"ם** מורה על **תמימות בעבודת ה'**.

ומשהפשיטו את המצוה מכוונתה וטעמה, לא זכו לשמירתה. **פרט** לכלב ויהושע, שיותר ממה שהם שמרו על מצוות ציצית, מצוות ציצית שמרה עליהם בארבע כנפותיה, **להיות דבקים בארבע כנפות הארץ, ובאמונה שיש מנהיג לבירה**, על ידי ארבע המלאכים הק' של שמות ע"ב היוצאים מן המלים **וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי**, והם: **והו דלי היש עלם**. **והו** הוא שם השם כמשנה במסכת סוכה (מב.) **'אני והו' הושיעה נא, דלי הוא השם הק' הדולה לנו את ישועתנו, היש עלם**, הם המלאכים הממונים על חיזוק האמונה השלימה **בדברים הנעלמים**,

לעומקו של מקרא פר' שלח

בְּגִדֵיהֶם, ירמוז שבענוותנותם **קָרְעוּ**
עצמם **מִבּוֹגְדֵיהֶם**, מן הבוגדים בהם.

~~~~~

דרשת

מִטֵּה אֲבֹתָיו

אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִטֵּה אֲבֹתָיו
תִּשְׁלָחוּ [יב,ב'].

**יש ליתן את הדעת מדוע הזכיר
הכתוב לְמִטֵּה אֲבֹתָיו.**

ולעומקו של מקרא יש לומר שזכות
אבות עמדה להם. כלב הלך להשתטח
על קברי אבות בחברון, וליהושע עמדה
זכות יוסף הצדיק, אשר י-ה הושיעו
מעצת אשת פוטיפר ואשר על כן נקרא
יהוסף שנאמר "עדות ביהוסף שָׁמו",
אל תקרא שָׁמו אלא שָׁמו. שהקב"ה
הוסיף ה' לשמו. ושמו יש לומר כי
מכאן למד משה להוסיף להושע י' כדי
שיהיה גם אצלו י-ה בשמו, והיא לו
זכות אבות, והיינו לְמִטֵּה אֲבֹתָיו,
שיהיה יהושע כמטה אֲבֹתָיו, כיוסף.

ועל דרך הצח, ירמוז הכתוב לְמִטֵּה
אֲבֹתָיו שבזכות האבות מִטֵּה הקב"ה את

שנחלשבו בתכונות של משלחיהם הם
הערב רב.

ועל דרך הסוד, בהיות האיש משה
עָנוּ כתיב ללא י', התלווה אליהם
המלאך הק' הנקרא בשם **ענו**, והוא
מע"ב שמות היוצאים מן הפסוקים של
ויסע ויבא ויט שבקריעת ים סוף [שמות
י"ד פסוקים י"ט-כ"א], הוא המלאך
הגואל **העונה** בעת צרה לכל המשפיל
עצמו ומתבטל כאילו אבד מן העולם,
וכל המתגאה יבוא המלאך **ענו**
ויאבידהו מעולמו. ואשר על כן, על פי
הזוה"ק מְכַנֵּן שם זה כנגד **וְאַבְדֶתֶם**
שבקריאת שמע. [עקב, פרק יא, פס'
י"ז], **וְאַבְדֶתֶם** מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה
אֲשֶׁר יְהוָה נָתַן לָכֶם. לומר לך, אם
יתגאה על הבריות יתקיים בו **וְאַבְדֶתֶם**,
ואם ישפיל עצמו יתקיים בו המשך
הפסוק **אֲשֶׁר יְהוָה נָתַן לָכֶם**. והם **כלב**
ו**יהושע** שהשפילו עצמם, שנאמר
[יד,ו] **קָרְעוּ בְּגִדֵיהֶם** וזכו להכנס
לארץ, כהבטחת ה': **הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר**
יְהוָה נָתַן לָכֶם.

ועל דרך הרמז והצח מה שנאמר
ביהושע וכלב ויהושֶׁע בן-נֹון וְכָלֵב בן-
נִפְנֵה מן-הַתַּרְגִּים אֶת-הָאָרֶץ **קָרְעוּ**

לעומקו של מקרא פר' שלח

ומה שנקט בתחילה ראובן שמעון ויהודה על פי סדרם, כדי שעל ידי כך יובלט האי סדר שלאחריו, כעין שופר מאריך וחצוצרות מקצרות, כדי להבליט קול השופר. ויתעוררו לשאול מה זה ועל מה זה ויתנו לב להיזהר.

ואשר על כן, לאחר ראובן ושמעון הזכיר את יהודה, משום כבודו של מלך ישראל, ומשום כבודו של כלב.

ובשימת לב למעין נראה לעין כל כי בתוך האי סדר לכאורה, יש סדר של הדרגה בחשיבות עבור עמלי התורה ולומדיה.

שכן מיד יזכיר את יששכר משום כבודם של תלמידי חכמים, וכפי שאמרו [במסכת ברכות לד.]. אבל ת"ח עצמם - עין לא ראתה, אלקים, זולתך!

ולאחריו הזכיר את אפרים, שהקדימו יוסף לפני מנשה בעבור שהיה עמלו בתורה, ובעבור שיצא ממנו יהושע בן נון אשר לא מש מתוך האהל.

ולאחריו הזכיר הכתוב את בנימין שבחלקו שרתה השכינה בבית המקדש

האדם כלפי חסד ולכף זכות, ומצילו מכל עצות רעות. והיינו למטה אבותיו.

תשלחו, אל תקרי תשלחו אלא תשלחו. איש אָחָד הוא כלב, איש אָחָד הוא יהושע, לכל אחד מהם תשלחו למטה אבותיו. להמשיך זכויותיו על פי מטה אבותיו.

~~~~~

ואלה שמותם למטה ראובן שמוע בן-זפור למטה שמעון שפט בן-חורי למטה יהודה כלב בן-יפנה: וגו'.

יש ליתן טעם מדוע עד יהודה אמרם הכתוב כסדר תולדותיהם, ומכאן ואילך הזכירם הכתוב כביכול בערבוביה. כגון: במקום להזכירם כסדרם, טרח וכתב לה קרא בסדר שונה: יששכר, אפרים, בנימין, זבולון, מנשה, דן, אשר, נפתלי וגד.

ולעומקו של מקרא יש לומר שלא הוזכרו לפי סדרם הרגיל כדי להזהירם, שלא תתרבה מחלוקתם ולא יחזקו זה את ידי זה במחלוקת.

לעומקו של מקרא פר' שלח

חשיבותם וחשיבות מטה אבותם, שהרי באותה שעה כשרים היו.

ככתוב [וזאת הברכה, דברים לג, יב']
ובין כתפיו שָׁכוּ.

ועל דרך המוסר יאמר, שבנין עולם- התורה על המידות הטובות ישען, שכל הדרגות התורה הנ"ל תלויות הן במידות טובות.

ולאחריו הזכיר את זבולון שִׁפְרָנָס הוא לכל עמלי התורה.

וכמובא בפרקי אבות פרק ד' משנה י"ג, רבי שמעון אומר, שְׁלֹשָׁה כְּתָרִים הֵם, כְּתָר תּוֹרָה וְכְתָר כְּהֻנָּה וְכְתָר מַלְכוּת, וְכְתָר שֵׁם טוֹב עוֹלָה עַל גְּבִיּוֹתָיו.

ולאחריו הזכיר הכתוב את מנשה שהכניע עצמו בפני אפרים, ואין לך מידה יותר טובה להכיל את לימוד התורה יותר מהכנעה וענוה.

ולעומקו של מקרא יש לומר שבא ר' שמעון להשלים את ר' יהודה, האומר ברישא של אותה משנה רבי יהודה אומר, הָיוּ זָהִיר בְּתַלְמוּד, שִׁשְׁגָגָה תַלְמוּד עוֹלָה זָדוֹן. לומר לך, שגם לתלמיד חכם מובהק, השחתת המידות לשגגת תלמוד תיחשב ואף עולה לו לזדון. ואילו מידות טובות מעלות את התלמוד לריח ניחוח לפני השם.

ולאחריהם בני זלפה ובלהה, לסירוגין, דן שממנו יצא שמשון שהושיע את ישראל מיד פלשתים ונקלו לשקוד באהלה של תורה. ולאחריו הזכיר הכתוב את אשר, הוא אשר הנותן מעדני מלך, הם חידושי תורה כמעדנים לפני מלכו של עולם. ולאחריו הזכיר את נפתלי, שהוא כאילה שלוחה הרץ לבית המדרש לתת אמרי שפר בניגון התורה. ולאחריו הזכיר הכתוב את גד שנאמר עליו גד גדוד יגודנו, הוא הנלחם מלחמתה של תורה.

הרי שסדרם הכתוב בהדרגת חשיבותם בעולמה של תורה, ואף על פי שהפסיק סדר לידתם כדי לעוררם, ולהרחיק היזיקם, אף על פי כן, הזכירם לפי

לעומקו של מקרא פר' שלח

דרשת

הַמָּה

ועל דרך הצח, הַמָּה נקרא ישר והפוך
לומר לך, כפי שאמרו בדרך שאדם
רוצה לילך מוליכין אותו. ישר והפוך.

ובדרך הדרש, יעיד הפסוק על מה
שפירש האוה"ח הק', שמשלחיהם של
המרגלים הם הערב רב, הם
הראשונים לכל דבר שבתלונה, כגון
שאמרו נִתְּנָה רָאשׁ וְנִשְׁוָּבָה מִצְרָיִםה
(י"ד, ד').

הכי נמי היו מוציאי דיבת הארץ רעה
שלוחים לערב רב, שעליו נאמר "היו
צָרִיךְ לְרָאשׁ". כמובא בזה"ק (פר'
פנחס) כִּד עָרַב רַב מְעוֹרְבִין אֵינוֹן
בְּיִשְׂרָאֵל, מֶה כְּתִיב (איכה א) הָיוּ צָרִיךְ
לְרָאשׁ. שנהיו לְרָאשׁ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל,
ובני ישראל נגזרים אחריהם והמרגלים
שלוחים שלהם.

ועל דרך הרמז, תרמוז לכך המילה
הַמָּה. שהמילה הַמָּה, נקראת ישר
ולמפרע ללא שינוי. וכאילו כתוב הַמָּה
הם הַמָּה, והַמָּה הם הַמָּה. והמ'ם
בתווך תוֹרָה על המידות והה"א משני
צידי ה'מ' כנגד ה' חלקי הנפש רוח
נשמה חיה יחידה שהם אכסניה למידות
הנפש. ונעשו מידותיהם של המרגלים

רָאשֵׁי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל הַמָּה (יג,ג')
הַמָּה. לכאורה היה ראוי לכתוב
הם, כבתחילת במדבר, ראשי אלפי
ישראל הם. ומאי המה.

ולעומרו של מקרא ועל דרך "אל
תקרי" יש לומר אל תקרי הַמָּה אלא
הם ה- . הם ה-מוכנים לפורענות.
והמלה המה תיקרא הלוך וחזור בשוה.
לומר לך שכפי שחזרו כן אתה יודע
טיבם כיצד הלכו. ואע"פ שבאותה שעה
כשרים היו, כבר אמר אביי במסכת
ברכות [כט.] גמירי, טבא לא הוה
בישא. טוב לא נהיה רע. ואם נהיו
המרגלים בישא, כנראה בתוך תוכם
קינן הקלקול, ולכן כשרים היו כלפי
חוץ, אך לא היו טבא מעיקרא
בפנימיותם. כי טבא לא הוה בישא.
וכלל ויהושע בן נון יוכיחו. שהיו טבא
גם בסוף כמעיקרא. ולכן נאמר המה גם
לגביהם. הם הכשרים, הם הטובים
בתחילה ובסוף. לכן נאמר המה.

לעומקו של מקרא פר' שלח

כמו האות 'ה' האחרונה שהיא הלאה מן ה'מ' של המחלוקת, הרי הקב"ה עוזרם כפי שעזר לכלב ויהושע, ונקראים בחשיבות: **רָאשֵׁי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל הָמָּה**.

~~~~~

הוֹשֵׁעַ - יְהוֹשֻׁעַ

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בֶּן נוּן יְהוֹשֻׁעַ
(יג,טז).

יש ליתן טעם בשינוי שמו של **הוֹשֵׁעַ** ל **יְהוֹשֻׁעַ**. ובשימת **לב יִרְאֶה לַמַּעֲיָן** שלא רק י' נוספה לו, אלא גם **שלש נקודות**. שכן **הוֹשֵׁעַ** מנוקד **ש** בצירה, ו **יְהוֹשֻׁעַ** מנוקד **ש** בקבוץ, הרי **נקודה אחת נוספת**. ויו"ד שהוסיף לו מנוקדת **בשוא**, כזה: ? הרי עוד שתי נקודות. יחד הן ג' נקודות נוספות וי' נוספת. **ושלש נקודות** לעולם יורו על שם **הַחֶסֶד**, שכן **סגול** הוא הניקוד למידת **הַחֶסֶד**. והאות יו"ד תוֹרָה על **רחמים**. לומר לך שהוסיף לו, ליהושע, **חסד ורחמים לפני המקום**.

ועוד על דרך הרמז והסוד המילה יְהוֹשֻׁעַ יש בה עשר הספירות הק', ושמות השם. י' היא חכמה, וכן

כמידותיהם של **שולחיהם**. לכן נאמר **הָמָּה**.

ועל דרך הצת, יבואר על דרך זה מדוע נקט הכתוב **בְּהִנֵּה, באומרו וְמָה הָעָרִים אֲשֶׁר הוּא יוֹשֵׁב בְּהִנֵּה. שבאומרו בְּהִנֵּה, הזכיר את הכתוב בויקרא יח, י': עֲרֹגְתָּ בַת-בְּנִי אֹן בַּת-בְּתָר לֹא תִגְלֶה עֲרֹגְתִּי כִּי עֲרֹגְתָּ הִנֵּה, והמלה **הנה** נקראת ישר והפוך, כאשר האות "נ" תורה על ניאוף, ואותיות 'ה' יורו על חמישה חלקי הנפש. לומר כמים הפנים לפנים. אם פני האדם הם כאות 'ה' הראשונה שהם חמישה חלקי הנפש פונים לקראת ה-"נ" שהוא כנגד הניאוף, הרי 'ה' חלקי נפשו נתפשות בהנה. ואם חמש חלקי נפשו מן הניאוף והלאה ממנו, כמו האות 'ה' האחרונה, הרי ש'ה' חלקי נפשו יתגברו על יצר הניאוף. וכן אמר להם: **וְמָה הָעָרִים אֲשֶׁר הוּא יוֹשֵׁב בְּהִנֵּה** שאין לכם מה לחשוש משום העבירות של זימה של יושבי הארץ כי אם פניכם מהם והלאה, הרי נתנם הקב"ה בידכם.**

כמו כן תוֹרָה המלה הָמָּה. אם 'ה' חלקי הנפש פונים לכיוון ה-'מ' המַחְלֹקֶת, הרי הם נתפשים במחלוקת ונקראים הָמָּה. ואם פניהם הלאה מן המחלוקת

לעומקו של מקרא פר' שלח

לְחֶסֶדּוֹ, וכן תרמוז על יהושע לומר
טוב עֵין הוא יבורך. [משלי כב, ט].

וְכֵן פֶּלֶב, יורה על כתר ובינה.
כיצד: כ' שבמילה פֶּלֶב יורה על כתר,
והוא גם מנוקד בְּקֶמֶץ, שהוא נִיקוד
הכתר. הַצִּירָה שבאות ל' יורה על
בינה, שכן נִיקוד הבינה בציירה.
והשם פֶּלֶב הוא כנגד אחת מע"ב שמות
הקדושים, לכב, שהוא השם ה-שְלִשִּׁים
ואחד משבעים ושנים מע"ב שמות, והוא
המלאך הממונה לברכו בַּפֶּל. וכמובא
בזהר חדש הוא כנגד המלה וְנִתְתִּי
(עשב בשדך) היא התיבה השְלִשִּׁים
ואחת שבפרשה שניה של ק"ש, ובא
לרמז שעל ידי מידותיו שלא נכנע
למרגלים נִיתַן לו חלקו הטוב בארץ
הטובה אשר תִּפְכֹּשׁ מידם של שְלִשִּׁים
ואחד מלכים. [יהושע יב, כד].

וְעוֹד, שגימ' כל"ב היא ב"ן, הוא השם
הקדוש במילוי כפילות, כזה: יו"ד
ה"ה ו"ו ה"ה והוא כנגד עולם
העשייה. וזה שברכם משה
וְהִתְחַזְּקֶתֶם, שתתחזקו בשמות
הקדושים ובמידות הק' ובספירות הנ"ל
וי-ה יושיעכם מעצת מרגלים.

האות ע' הוא בפתח המורה על מידת
החכמה, שכן נִיקודה של החכמה הוא
פתח.

ה' היא בינה.

ו' היא התפארת וגם היסוד.
ג' הנקודות הנוספות כנ"ל הן כנגד
קֶסֶד.

הניקוד שָׁנָא שביו"ד ? מורה על
גְבוּרָה, שכן נִיקוד הגבורה הוא שָׁנָא.
הנקודה הנוספת שבאות שין (כאשר
נהפך מהוֹשֵׁעַ ליהוֹשֻׁעַ) תוֹרָה על נצח
שכן זה הוא נִיקודה של ספירת הנצח,
חִירִיק.

הניקוד קְבוּץ שבשין ש' הוא כנגד
ספירת ההוד, כי זה נִיקוד ההוד
שהאציל משה מהודו עליו.

האות ו' היא כנגד היסוד כנ"ל. האות
ש' שביהושע תוֹרָה על שם שדי. והוא
כנגד המלכות. היא הספירה השולטת
בעולם הטבע. היא הקרויה השגחה
פרטית.

הניקוד חוֹלָם שמעל ה-ו הוא החולם
הנכסף המורה על כתר עליון ועולם
האצילות. ובזה נשלמו כל הספירות.

וְעוֹד, האות עֵין שביהושע תוֹרָה על
עין השם. ככתוב (לתהלים לג, יח)
הִנֵּה עֵין ה' אֵל יִרְאִיו לְמַנְחִלִים

לעומקו של מקרא פר' שלח

ד,יז') וְאֵת הַמָּטָה הַזֶּה תִּקַּח בְּיָגְדְךָ אֲשֶׁר
תַּעֲשֶׂה-בּוֹ אֶת-הָאֵתָת, וּבְגִינִיה
אֲשַׁתְּזִיבוּ. **בזכות המטה ניצלו.**

ועל דרך הצח ניצלו בזכות **מטה כלפי
חסד** הוא הקב"ה.

עוד מובא שם שניצלו בגין שם קדוש.
רבי יהודה אָמר, מְסוּרַת שְׁמָא קַדִּישָׁא
מְסַר לִוְן מְשָׁה, וּבְגִינִיה אֲשַׁתְּזִיבוּ
מִנְיִיהוּ.

ומה הוא השם הקדוש שמסר להם, לא
באמר בזוה"ק.

ולעומקו של מקרא יש לומר דשם
הקדש שמסר להם הוא אחד מע"ב
שמות הנקרא **עלו**. (כדלקמן בפרשת
ציצית). וכדאמר להם משה לכלב
וליהושע כשנשלחו המרגלים לתור את
הארץ **עלו זה בנגב** וְעַלִיתֶם אֶת הָהָר.
ועל דרך **חלקהו ודרשהו**. ליהושע
וכלב אמר **עלו זה בנגב**, ולשאר
המרגלים אמר **וְעַלִיתֶם אֶת הָהָר**.
ואשר על כן יש לומר שליהושע וכלב
בלבד מסר שם קדש זה **עלו**, שהוא
משמות ע"ב, הוא המלאך שנשלח
להוציאם ממצרים, ולהכניסם לארץ,
הוא המלאך שליווה את כלב ויהושע
שלא ינזקו בעלייתם, ובתוספת מטהו

עלו זה בנגב (יג,יז)

יש לשאול מה הוא שאמר הכתוב **עלו
זה בנגב**, מה תלמוד לומר **זה**, והרי
יכול לומר **עלו בנגב**. ומה תלמוד לומר
זה.

לפשוטו של מקרא, פירש רש"י, הוא
היה הפסולת של ארץ ישראל, שכן דרך
התגרים מראין את הפסולת **תחלה**
ואחר כך מראין את השבח. **ולפירושו**
יש לומר שעל כן יכתוב הפסוק **זה**,
לומר **זה** תחילת עלייתכם, **בנגב**
תחילה, שכן דרך התגרים וכו'.

ועל דרך הסוד, תורה המילה **זה** על
הדרך בה יִנְצְלוּ. שיקחו מטהו של משה
ובגיננו ינצלו. וכמובא בזוה"ק: (דף ק"ס
עמ' ב):

רבי יצחק אָמר, כִּד הוּוּ מְטָאן לְגַבִּייהוּ
דְּאִינוּן עֲנָקִים, **כאשר הגיעו למקום
הענקים**, הוּוּ שְׁוֹנִין הֵהוּא חוּטְרָא
דְּמְשָׁה קַמִּייהוּ, **היו שמים את המטה
ההוא של משה לפנייהם**, וְאֲשַׁתְּזִיבוּ -
וניצלו. וּמִנְלֵן דְּהֵהוּא חוּטְרָא קָהִיב לִוְן.
ומנין שנתן להם את מטהו - הֵדָא הוּא
דְּקָתִיב, וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם **עלו זה בנגב**.
פְּתִיב הֵכָא עָלוּ **זה**, וְכָתִיב הֵתֵם (שמות

לעומקו של מקרא פר' שלח

ומעשים טובים, תפלה, ודרך ארץ
[מה שהאדם מתעסק בו לפרנסתו].

של משה הנקרא **זֶה**. וזה היה סוד
הצלתם.

^^^

ולמדנו כאן התנא יונתן בן עוזיאל
כיצד יתחזק. **שיעשה בהם חזקה**.
שתהיה למתחזק **בעלות** על הדבר,
ושהיה הדבר שייך אליו **בלי עוררין**.
כתרגומו **ומעבדון חזקתא**.

וְמָה הָאָרֶץ הַשְּׂמֵנָה הִוא אִם-רָזָה
הִנֵּש-בָּה עַל אִם-אִין וְהִתְחַזְקֶתֶם
וּלְקַחְתֶּם מִפְּרֵי הָאָרֶץ וְהַיְמִים יָמִי
בְּכוֹרֵי עֲנָבִים (יג,כ')

ולעומקו של מקרא יש לומר
שארבעת הדברים הצריכין חיזוק
האמורים בברייתא הנ"ל רמוזים
בפסוק זה. כיצד:

וְהִתְחַזְקֶתֶם וּלְקַחְתֶּם מִפְּרֵי הָאָרֶץ.

ו**לְקַחְתֶּם** ירמוז על **תורה**, שנאמר כי
לקח טוב נתתי לכם וגו'.

יש לשאול, מכיון שהארץ עדיין לא
ניתנה, כיצד אפשר לקחת מפירותיה
מבלי שיחשב הדבר כגזל.

מִפְּרֵי הָאָרֶץ ירמוז על **מעשים
טובים**, שְׁאֲתֶם אוֹכֵל פְּרוּתֵיהֶן בְּעוֹלָם
הַזֶּה וְהִקְרָן קִיָּמָת לֹו לְעוֹלָם הַבָּא, שהוא
הָאָרֶץ העליונה, וזה אומרו **מִפְּרֵי
הָאָרֶץ**. [פאה א,א].

וּיִפְתָּר עַל יְדֵי תַּרְגוּם יוֹנָתָן, בתרגומו
וְהִתְחַזְקֶתֶם וּמַעְבְּדוֹן חֲזָקָתָא.

וְהַיְמִים ירמזון על התחזקות **בתפילה**,
כדאמרו ליה לר' יוחנן (ברכות ח.)
איכא סבי בבבל [שמאריכין ימים
בבבל], תמה ואמר {דברים יא-כא}
למען ירבו **ימיכם** וימי בניכם **על
האדמה כתיב** אבל בחוצה לארץ לא,
כיון דאמרי ליה **מקדמי ומחשכי לבי**

שתעשו חזקה בארץ על ידי הליכתכם
לארצה ולרחבה, ותעשו בארץ קניין
חזקה, ועל ידי כך יש לכם רשות לקחת
מפירותיה ואין זה גזל.

ועל דרך המוסר למדנו כאן הוראה
כיצד להתחזק בכל דבר טוב. וכן ת"ר
(ברכות לב עמ' ב) **ארבעה דברים
צריכין חיזוק** (ברש"י שיתחזק אדם
תמיד בהן בכל כוחו) ואלו הן **תורה**,

לעומקו של מקרא פר' שלח

ופירושו: יש זמן המסוגל **להתעלות** רוחנית, ויש זמן שעלול **לירידה** רוחנית.

ואותם זמנים אחוזים וקשורים זה בזה **מימי בראשית, בהשתלשלות הדורות**. ואותם ימים שיצאו המרגלים, היו קשורים ואחוזים עם אותם הימים הנודעים של חטא האדם הראשון אשר עבר על אכילת הפרי האסור לו, שהיה **לדעה זו – ענבים היו**.

וסוד זה היה מסור למשה רבנו, ולכן אמר להם **וְהִתְחַזְקֶתֶם**.

יהושע וכלב שלקחו מוסר, **התחזקו וניצלו**. ושאר האנשים לא לקחו מוסר וקרה מה שקרה.

ועוד על דרך המוסר, מכיון שאין יודעים איזה זמנים מסוגלים לעליה, ואיזה עלולים ח"ו לירידה, יקח כל אדם מוסר **מהזוה"ק הנ"ל, מהברייתא ומפירוש רש"י** כאמור לעיל **ארבעה דברים צריכין חיזוק בכל יום**, (ברש"י שם שיתחזק אדם תמיד בהן **בכל כוחו**) ואלו הן **תורה, ומעשים טובים, תפלה, ודרך ארץ**. ובזה ינצל ויזכה לו ולדורותיו אחריו.

כנישתא ופירש"י שם **מקדמי** שחרית **ומחשכי** ערבית, כלומר מאריכין בבית הכנסת [בתפילה], אמר **היינו דאהני לה**, זה מה שמועיל להם **לאריכות ימים**.

ימי בכורי ענבים ירמזון להתחזקות **בדרך ארץ**, וכדפירש"י לענין אומנות שמתפרנס בה: אם אומן לאומנותו אם סוחר לסחורתו, וגו', כלומר **שמזדרז לסחור בענבים עם בכורם**, בטרם ירקבו.

ועל דרך הסוד, שואל הזוה"ק בפרשת שלח לך דף קנ"ח עמ' ב', מאי **וְהִתְחַזְקֶתֶם**, בה"א הידיעה. שהרי יכול לומר **ואז ימי בכורים ותשובת הזוה"ק** וְהִתְחַזְקֶתֶם, אינן דאִשְׁתַּמוּדְעָן, פֻּלְהוּ הֵווּ מִתְחַבְּרִין בְּהִיא זְמַנָּא בְּהִיא אֵילָנָא דְחֵטָא בֵּיהּ אָדָם הָרָאוּן. כְּמָה דְתַנִּינָן עֲנָבִים הֵיוּ וְעַל דָּא, וְהִתְחַזְקֶתֶם: אינן דאִשְׁתַּמוּדְעָן.

ותרגומו: וְהִתְחַזְקֶתֶם - אותם הנוֹדְעִים, פֻּלְם הֵיוּ מְחַבְּרִים בְּאוֹתוֹ זְמַן בְּאוֹתוֹ עֵץ שֶׁחֵטָא בּוֹ אָדָם הָרָאוּן, כְּמוֹ שֶׁשְּׁנִינּוּ עֲנָבִים הֵיוּ, וְעַל זֶה נֹאמַר וְהִתְחַזְקֶתֶם - אותם הַיְדוּעִים - ימי בכורי עֲנָבִים דִּנְקָא.

לעומקו של מקרא פר' שלח

בְּמוֹט בְּשָׁנִים, הם השנים שלא מטה אמונתם, ונשאו את משא האמונה על כתפיהם, מחוברים להשגחת ה', להיות מתבטלים וענויים. וזה שרמז הכתוב במוט. הוא הו' הכתוב בתיבה אֶשְׁכֹּל בכתוב מלא, הוא הו' הזקוף כמוט שאינו מט לנפול ומגיעים אותו באמונתם עד כסא הכבוד.

ועוד ירמוז הכתוב לדברי רבקה ליעקב בנה, (בראשית כז, מה') לְמָה אֶשְׁכֹּל גם-שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד.

וידרש כמין חומר, גם-שְׁנֵיכֶם בית מקדש ראשון ובית מקדש שני, יוֹם אֶחָד. הוא תשעה באב. שעל ידי אֶשְׁכֹּל הענבים אמרו וְזֶה-פְּרִיָּהּ אֶפֶס כִּי-עָזוּ הָעָם, וכך נתגלגל הדבר ובכו בכיה לחנם ונקבעה להם בכיה לדורות. והיינו דכתיב בלי וא"ו. נחל אֶשְׁכֹּל שממנו נתגלגל "למה אֶשְׁכֹּל".

^^^

וְגַם זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ הוּא

ניאמרו פֶּאֱנוּ אֶל הָאָרֶץ וגו' וְגַם זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ הוּא וגו'. (יג, כז')

וַיָּבֹאוּ עַד-נַחַל אֶשְׁכֹּל וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם זִמְרָה וְאַשְׁכֹּל עֲנָבִים אֶחָד וַיִּשְׁאַהֲוּ בְּמוֹט בְּשָׁנִים וּמִן-הָרְמָנִים וּמִן-הַתְּאֵנִים (יג, כג').

ליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא.

כתיב אֶשְׁכֹּל חסר, בלי ו'. וכתיב בתריה וְאַשְׁכֹּל עֲנָבִים אֶחָד כתיב מלא עם ו'. ויש ליתן טעם מדוע שינה הכתוב.

ועל דרך הצח, כבר התבאר כי הו' תוֹרָה על חיבור להקב"ה. ובבואם לנחל אֶשְׁכֹּל היו העשרה פרט לכלב ויהושע לא מחוברים להשגחת ה' כי הרי רצו לומר וזה פריה, וכפירוש רש"י: כשם שפירותיה משונים כך עמה משונה וכו'. לכן כתיב אֶשְׁכֹּל חסר בלי ו'. וכאמרו אֶשׁ-כָּל. שחסרו האמונה באש קדש למי שהכל שלו.

ולעומתם, כלב ויהושע היו חדורי אמונה בהשגחת ה' ורמזם הכתוב באמרו:

וְאַשְׁכֹּל כתיב מלא עם ו', וַיִּשְׁאַהֲוּ

לעומקו של מקרא פר' שלח

ואשר על כן, כנגדם, אמרו יהושע וכלב לכל העם בהדגשה יתירה: **אֲרִיץ אֲשֶׁר הָיָא זָבַת חֶלֶב וְדִבְשׁ**. (יד, ח'). **היא** ולא אחרת. שלא תאמרו וגם. אלא **היא ואין בלתי**.

וזוה הוא הקרי והכתיב **האמור בעניין**. קרי **היא** וכתיב **הוא**. כתיב **הוא**, שכל השבח של הארץ **בא מהקב"ה**. **הוא** המשגיח בארץ השגחה פרטית. וזה **עיקר שבחה**. לכן אמרו ארץ אשר **הוא זָבַת חֶלֶב וְדִבְשׁ**. ואילו המרגלים שגם אצלם נמצא כתיב הוא וקרי היא, רצו לומר **וגם**, גם על הקב"ה כביכול, שאמנם **הוא** משגיח בארץ, אבל **גם** נתונה ליד המקרה. **וכאן כפרו בהשגחה עליונה**.

לכן כנגד מה שאמרו המרגלים **וְגַם זָבַת חֶלֶב וְדִבְשׁ הָיָא**, אמרו כלב ויהושע ארץ אשר **הוא** זבת חלב ודבש. והתכוונו להקב"ה ולארץ כאחד. **הוא ואין בלתי, היא ואין בלתי**.

יש ליתן טעם מהו **וְגַם** שאמרו המרגלים, **וְגַם זָבַת חֶלֶב וְדִבְשׁ הָיָא** מה בא לרבות. וכן מה פשר הקרי והכתיב **הוא והוא**. וגו' שהיה לו לכתוב **וְגַם זָבַת חֶלֶב וְדִבְשׁ הָיָא ומאי הָיָא**.

ולעומקו של מקרא יש לומר, שכל מגמתם היתה **למעט** בשבחה של ארץ ישראל. לכן, אע"פ שאמרו דבר אמת, שארץ זבת חלב ודבש היא, הדרך שבה אמרו היתה בבזיון. כי אמרו זאת **כדרך אגב**, מבלי להדגיש שזה השבח העיקרי והיסודי שלה, [כמבואר לקמן]. **וְגַם זָבַת חֶלֶב וְדִבְשׁ הָיָא**. ומיד הסיחו דעת השומעים מן השבח ואמרו **וזוה פריה**. **ופירש רש"י**, כשם שפירותיה משונים כך עמה משונה. הרי שעל ידי פריה הסיחו דעת השומעים מן השבח של ארץ זבת חלב ודבש, שלא ישגיחו בו.

ועוד רצו לומר שכמוה יש הרבה. **וגם היא** זבת חלב ודבש. ומהם למדו דתן ואבירם לומר המעט כי העליטנו מארץ זבת חלב ודבש וגו'. הרי שקראו לארץ מצרים גם זבת חלב ודבש. ולמאן דאמר שמרגלים אחרי קורח ועדתו היו. לא דתן ואבירם למדו מהמרגלים לומר **וגם**, אלא המרגלים **הם שלמדו מדתן ואבירם** לומר כן.

לעומקו של מקרא פר' שלח

וכן בחלב, שהוא דם שנעכר ונהיה לחלב, והוא טהור וכשר לאכילה. כי כן צוה המלך.

ולכן נהיה הדבר הזה שבה וסימן ליכולת השם בלבדו. ולכן ארץ ישראל הנקראת ארץ כנען על שם שבה נכנעים לפני הקב"ה, סימנה ודגלה הוא ארץ זבת חלב ודבש. ואע"פ שאמרו שדבש הכוונה לדבש הפירות, מדרשים שונים הם ואלו ואלו דברי אלקים חיים. וזה כוונת השבח הגדול ארץ זבת חלב ודבש ארץ שבה השגחה פרטית כאותו דבש וכאותו חלב ההופך מטמא לטהור ע"י ההשגחה העליונה.

ועל דרך הצח והמוסר יאמר, ארץ שכל הדבק בה משום ציווי ה', אף אם יהיה טמא נהפך הוא לטהור.

~~~~~

אם-תפני בנול' והביא אתנול' אל-הארץ הזאת (יד, ח')

יש ליתן טעם לאומרם אם-תפני בנול' ה', מה מוסר רצו לומר להם.

חלב ודבש כשבח הארץ

ארץ אשר-הוא זבת חלב ודבש (יד, ח')

יש ליתן טעם מה הוא השבח המיוחד הזה אשר זבת חלב ודבש יקרא, והרי מבוארים שבחים רבים בפרשת עקב [דברים ח ז-ח ט] ארץ גתלי מים עינת ותהלת ונאצים בבקעה ובקרה: ארץ חטה ושעורה ונאמן ותאנה ורמון ארץ-גית שמן ודבש: ארץ אשר לא במסכנת תאכל-בה לחם לא-תחסר כל בה ארץ אשר אכניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת. ומאי חלב ודבש האמור בענין.

ויובן על פי הפסוק באיוב (יד, ד') מי-יתן טהור מטמא לא אקד: ויש לקראו בתמיה. מי יכול לעשות כן, לא אחד?! רק הקב"ה שהוא אחד יכול ליתן טהור מתוך טמא.

וכגון שאמר על הדבורה שהיא שרץ טמא, ותפיק דבש טהור. ואע"פ שהיוצא מן הטמא הרי הוא טמא, כאן היוצא מן הטמא טהור הוא, כי כן צוה המלך.

לעומקו של מקרא פר' שלח

(במדבר יג, לב): אֶרֶץ אֲכָלֶת יוֹשְׁבֶיהָ.

אָדָם שׁוֹתֶה וְהָאֶרֶץ שׁוֹתָה, שְׁנַאֲמַר (דברים יא, יא): לְמִטֵּר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתֶּה מֵיָם.

אָדָם מְקִיא וְהָאֶרֶץ מְקִיאָהּ, שְׁנַאֲמַר (ויקרא יח, כח): וְלֹא תִקֵּיא הָאֶרֶץ וּגו'.

אָדָם יֵשׁ לוֹ יָדַיִם וְהָאֶרֶץ יֵשׁ לָהּ יָדַיִם, שְׁנַאֲמַר (בראשית לד, כא): וְהָאֶרֶץ הִנֵּה רֹחֶבֶת יָדַיִם.

אָדָם יֵשׁ לוֹ יָרְכִיָם וְהָאֶרֶץ יֵשׁ לָהּ יָרְכִיָם, שְׁנַאֲמַר (ירמיה לא, ז): וְקִבְצָתִים מִיָּרְכִיָּי אֶרֶץ.

אָדָם יֵשׁ לוֹ טְבוֹר וְהָאֶרֶץ יֵשׁ לָהּ טְבוֹר, שְׁנַאֲמַר (יחזקאל לח, יב): יִשְׁבִּי עַל טְבוֹר הָאֶרֶץ.

אָדָם יֵשׁ לוֹ עֲרוֹנָה וְהָאֶרֶץ יֵשׁ לָהּ עֲרוֹנָה, שְׁנַאֲמַר (בר' מב, ט): לְרֹאוֹת אֶת עֲרוֹנַת הָאֶרֶץ בְּאַתָּם.

אָדָם יֵשׁ לוֹ רִגְלִים וְהָאֶרֶץ יֵשׁ לָהּ רִגְלִים, שְׁנַאֲמַר: וְהָאֶרֶץ לְעוֹלָם עֹמֶדֶת.

וְעַל דֶּרֶךְ הַדֶּרֶשׁ יֵשׁ לֹמֵר, כְּמוֹבֵא בַּמִּדְרָשׁ רַבָּה קֹהֶלֶת, מֵאִי דְכָתִיב [מִלֹּאכִי ג, יב'], וְאַשְׁרוּ אֶתְכֶם כָּל הַגּוֹיִם כִּי תִהְיוּ אִתָּם אֶרֶץ חֶפְץ. אִתָּם תִּקְרְאוּ אֶרֶץ חֶפְץ.

וּמִמְשִׁיךְ הַמִּדְרָשׁ כִּי צִד יִקְרֹא הָאָדָם אֶרֶץ:

אָמַר רַבִּי בְרַכְיָה בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ, כָּל מֶה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאָדָם בָּרָא בְּאֶרֶץ לְדִגְמָא לוֹ:

אָדָם יֵשׁ לוֹ רֹאשׁ וְהָאֶרֶץ יֵשׁ לָהּ רֹאשׁ, שְׁנַאֲמַר (משלי ח, כו): וְרֹאשׁ עֶפְרוֹת תִּבְלֵ.

אָדָם יֵשׁ לוֹ עֵינַיִם וְהָאֶרֶץ יֵשׁ לָהּ עֵינַיִם, שְׁנַאֲמַר (שמות י, ה): וְכִסָּה אֶת עֵין הָאֶרֶץ.

אָדָם יֵשׁ לוֹ אֲזִנִּים וְהָאֶרֶץ יֵשׁ לָהּ אֲזִנִּים, שְׁנַאֲמַר (ישעיה א, ב): וְהָאֲזִנִּי אֶרֶץ.

אָדָם יֵשׁ לוֹ פֶה וְהָאֶרֶץ יֵשׁ לָהּ פֶה, שְׁנַאֲמַר (במדבר טז, לב): וַתִּפְתַּח הָאֶרֶץ אֶת פִּיהָ.

אָדָם אוֹכֵל וְהָאֶרֶץ אוֹכֶלֶת, שְׁנַאֲמַר

לעומקו של מקרא פר' שלח

ולכן אמרו אם-תִּפְּץ בְּנוֹ ה' וְהָבִיא
אֶתְנוּ אֶל-הָאָרֶץ הַזֹּאת וּנְתַנָּה לָנוּ אֶרֶץ
אֲשֶׁר-הִיא זָבֶת חֶלֶב וּדְבָשׁ. שהחפץ
בנו עושה לנו את חפצנו כפי שאנו
חפצים בארצו. ולכן קרי היא, וכתוב
הוא, שהכוונה גם לה' וגם לארצו. והכל
כנתינת חפץ מהקב"ה החפץ בנו, ולכן
כתיב הוא.

ועוד י"ל על דרך הצח, שכל החפץ
בה באֶרֶץ, על פי חפץ השם הוא חפץ.
לכן אמר כלב אִם תִּפְּץ בְּנוֹ ה' וְהָבִיא
אֶתְנוּ אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת וּנְתַנָּה לָנוּ.

כי כאן הושוו כל החפצים. ה' בנו
ובארץ, אנו בה' ובארץ, והארץ
חפצה בנו.

^^^

פי על פן

פִּי הַעֲמִלְקִי וְהַכְנַעֲנִי שֵׁם לַפְּנִיכֶם
וּנְפִלְתֶּם בְּחֶרֶב פִּי עַל פֶּן שְׁבָתֶם
מֵאֲחֵרֵי ה' וְלֹא יִהְיֶה ה' עִמָּכֶם
(יד, מג')

יש לשאול מה כוונת הכתוב פִּי
עַל פֶּן. יכול היה לומר יַעֲן וכו'. מדוע

ולעומקו של מקרא יש להוסיף את
דסמך ליה:
אָדָם יֵשׁ לוֹ חֶפֶץ, וְהָאָרֶץ יֵשׁ לָהּ חֶפֶץ.
זה שנאמר [במלאכי ובמדרש למעלה],
פִּי תִהְיֶה אִתָּם אֶרֶץ חֶפֶץ. אִתָּם תִּקְרָאוּ
אֶרֶץ חֶפֶץ.

ופירש רש"י ארץ שחפצי בה.
ופירש מצודת דוד ארץ הממלאת
חפץ ורצון יושביה כי לא תחסר כל
בה.

ומובא בספר תולדות אדם
להשל"ה הקדוש ומכוונת [הארץ
התחתונה] כנגד שלמעלה שהוא סוד
הארץ העליונה ארץ חפץ היכל ה',
אשר עליו נאמר (חבקוק ב, כ) ויהיה
בהיכל קדשו הס מפניו כל הארץ.

ואשר על כן על כל הנ"ל יש לומר
שלכן אמרו יהושע וכלב אם-תִּפְּץ בְּנוֹ
ה'.

וכאומרם כמים הפנים לפנים, חפצו
בנו - תלוי ברצוננו ובחפצנו בו
ובארצו. שאנו חפצים בארצו וה' חפץ
בנו. ואשר על כן נקראת ארץ חפץ.

לעומקו של מקרא פר' שלח

מקום שתמצא כתוב **כי על כן** שבמקרא
תוכל כך לפרש. כי על כן סובבה כך
ההשגחה העליונה כדי ש...וגו'.

וכן תחילת פר' וירא כי על כן עברתם
על עבדכם, וכאומרו **כי על כן סובבה**
ההשגחה העליונה שתעברו פה על
עבדכם, כדי שאכניסכם לביתי
ותברכוני. **וכן** תפתר מה שאמר יעקב
לעשו בפר' וישלח, **כי על כן** ראיתי פניך
ותרצני. **כי על כן** סובבה ההשגחה
העליונה שכל מה שראיתי פני המלאך
הוא **כדי** שתרצני. וכן יובנו דברי עשו
ליעקב בעת מכירת הבכורה, על דרך
סרסו ודרשהו **הֲלֵעֵשִׂי נָא** וגו' **כִּי עֲנֵךְ**
אֶנְכִי עַל כֵּן קָרָא שְׁמוֹ אֲדָם. אל תקרא
כִּי עֲנֵךְ אֶנְכִי עַל כֵּן, אלא **כי על כן עיף**
אנכי. שסובבה ההשגחה העליונה
שיהיה עשו עיף, **כדי** שירצה למכור את
בכורתו בעבור נזיד עדשים. ונרמז גם
בפסוק עצמו: **כִּי עֲנֵךְ אֶנְכִי עַל כֵּן** קָרָא
שְׁמוֹ אֲדָם. הן אותיות **כי על כן**.

וכן ביהודה ותמר [בראשית לח כו']:
וַיִּכְרֶה יְהוּדָה וַיֹּאמֶר צִדְקָה מִמֶּנִּי **כִּי עַל כֵּן**
לֹא נָתַתִּיהָ לְשָׁלָה בְּנִי, כאומרו: סובבה
ההשגחה העליונה לא לתתיה לשלה בני
כדי ליבמה [הרמב"ן] ויצאו ממני וממנה
פרץ וזרח שושלת מלכים.

יאריך הכתוב לומר ג' מלים.

וברש"י בראשית פרק יח, ט' פירש
לפשוטו של מקרא: כי על כן עברתם.
כי הדבר הזה אני מבקש מכם, מאחר
שעברתם {א} עלי לכבודי: **כי על כן**.
כמו: על אשר, וכן כל כי על כן
שבמקרא, כי על כן באו בצל קורתי
(בראשית יט, ח.), כי על כן ראיתי פניך
(שם לג, י.), כי על כן לא נתתיה (שם
לח, כו.), כי על כן ידעת חנותנו (במדבר
י, לא.) **יהיה פירושו: על אשר**. עד כאן
פירש"י **לפשוטו של מקרא**.

ולעומקו של מקרא, יש להוסיף
ולומר שבכל מקום שנאמר **כי על כן**,
אפשר ללמוד גם בהוראה של: כך
סובבה ההשגחה העליונה. והוא כעין
הצד השני של המטבע שפירש רש"י
לפשוטו של מקרא.

כלומר על ידי ג' מלים אלו, על ידן נלמד
מן התורה הק' סיבובי ההשגחה הפרטית
על יראיו. וכך יהיה ערך הדברים: **כי על**
כן סובבה ההשגחה העליונה, שהעמלקי
והכנעני שם לפניכם כדי שלא תשובו
מאחרי ה', שאם תשובו מאחרי ה', לא
יהיה ה' עמכם ונפלתם בחרב. וכן כל

לעומקו של מקרא פר' שלח

וַיְהִי כִּלְבָּב אֶת-הָעָם אֶל-מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ
עֲלֵה נַעֲלֵה וַיִּרְשָׁנוּ אֱתָהּ כִּי-יָכוֹל נֹכַח
לָהּ: (יג,ל')

על דרך הפשט וַיֹּאמְרוּ כִלְבָּב עֲלֵה נַעֲלֵה.

ועל דרך הצח והסוד, עלה הוא שם
קדוש מתוך ע"ב שמות שבקריעת ים-
סוף, [בשלח, פרק י"ד פס' יט-כ-כא]
היוצא מן הפסוקים של ויסע ויבא ויט
כמבואר לקמן בפרשת ציצית. ואשר על
כן יֹאמְרוּ על דרך הצח כי המלאך הק'
ושמו עלה, דָּבָר מתוך גרונו של כלב,
ויאמר עלה: נעלה ! זה שכתוב:
(יד,א') וַיֹּאמְרוּ עֲלֵה נַעֲלֵה.

~~~~~

הָלוֹא טוֹב לָנוּ שׁוֹב מִצְרָיִמָּה (יד,ג')

על דרך הצח, והטעמים:
טוב מוטעם במירכא כפולא, מירכא
לשון מלכות, מירכא כפולא שהישוו
עצמם למלכות שמים ועשוה כשתי
רשויות, והמילה טוב תוֹרָה על הקב"ה
שהוא הטוב ומקור הטוב, והם הישוו
עצמם למלכותו, ואמרו הָלוֹא טוֹב לָנוּ,
ורמוז בטעמים:

וכן בעניינינו: כי העמלקי והכנעני שם
לפניכם ונפלתם בְּחֶרֶב כי על כן שבתם
מאתרי ה' ולא יהיה ה' עמכם:

כי על כן סובבה ההשגחה העליונה
שהעמלקי והכנעני יהיו שם לפניכם כדי
שיהיו לכם לרצועת מרדות, שלא תשובו
מאתרי ה' ותגרמו שלא יהיה ה' עמכם:

~~~~~

אָפֶס כִּי-עָזָה

וְגַם זָכַת חֶלֶב וּדְבָשׁ הָיָה זֶה-פְּרִיָּה:
אָפֶס כִּי-עָזָה (יג,כו'כח').
אָפֶס.

ברמב"ן מובא ענין רשעם. וז"ל
אבל רשעם במלת אפס, שהיא מורה על
דבר אפס ונמנע מן האדם שאי אפשר
בשום ענין וכו'. וכאילו אמרו שאי
אפשר לסמוך אפילו כלפי מעלה, ח"ו.

ועל דרך הצח יש לומר שעל כן הורתה
לנו התורה הק' דבר זה במילת אפס,
שהיא צירוף אותיות אל"ף פ"ה
סמ"ך. וכאומרו, אֵלֶּף פִּיךָ לִסְמוּךְ עַל
הקב"ה. שאם לא כן תגיע למידת "אפס
כי עז העם".

~~~~~

לעומקו של מקרא פר' שלח

ההוא, רק אז הותר להם לבנות שוב את בית המקדש. כן יהיה לעתיד לבוא כתפילת ט' באב **ובאש אתה עתיד לבנותה**, מאי באש - באש התורה. בב"א.

~~~~~

ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחריו נהביאתיו אל-הארץ אשר-בא שמה ונרעו יורשנה (יד, כד')

על דרך הרמז, **אשר-בא שמה** ירמוז על התחלה כאותיות **ראש**, ובאומרו **עקב** ירמוז על סוף כעקב שהיא בסוף ולמטה מגופו. **ואשר על כן** ירמוז הכתוב שהיתה רוח אחרת עמו **מתחילה ועד סוף. מעקב ועד ראש**. לכן נאמר **עקב וגו' אשר וגו'.**

^ ^ ^ ^

במספר הימים אשר-תרתם את-הארץ ארבעים יום לשנה יום לשנה תשא א-ת-עונתיכם ארבעים שנה **וידעתם את-תנאותי** [יד, לד']

טוב מוטעם במירכא כפולא כנ"ל, **הלוא** מוטעם בדרגא, שהשוו עצמם לדרגתו של מקום. **לנו** מוטעם בטיפחא כביכול רצו להכתיב על עצמם [תהלים ח, ו'] **ותתסרהו מעט מאלהים**, וכמה מעט - **כטפח**, והיינו שאמרו **לנו בטיפחא**. ולמאן דקרי לטעם 'טיפחא' בשם 'טרחא' ירמוז שגם בזה כביכול הטריחו להקב"ה, עד שהוצרך משה רבנו לקראם "טרחנים". **[טרחכם ומשאכם וריבכם, דברים א, יב' ורש' שם]**.

~~~~~

ויבכו העם בלילה ההוא, (יד, א')

ליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא. נאמר כאן **בלילה ההוא**, ונאמר במגילת אסתר **בלילה ההוא** נדדה שנת המלך, ודרשו בו מלכו של עולם. **כביכול אומרת השכינה הק'**, שנתו של המלך נודדת בעבורכם, ואתם בוכים, מיד נאמר עד חצי המלכות. ודרשו בו ללא בית המקדש. שכן בבכיתם גזרו עליו להיחרב. ורק משנדדה שנתם על ידי עיסוקם בתורה יומם ולילה, שנאמר קימו וקבלו, והוא תשובת המשקל למה נאמר **בלילה**

לעומקו של מקרא פר' שלח

תנואתכם היא תנואתי. לכן הוציא הכתוב את התנואה בלשון זאת **שכביכול הכתיב הקב"ה את תנואתם על עצמו** באמרו וידעתם את תנואתי.

ויהיה ערך הדברים: **וידעתם את-**

תְּנוּאָתִי אשר הניאותי אתכם מעלי.

ועל דרך הצח, מידה טובה

מרובה, אם תחזרו בתשובה אשוב גם

אני אליכם, ותהיה לי **הנאה** מכם,

וכאומרו: שובו אלי ואשובה אליכם,

וידעתם את תשובתי, כן יאמר להם

וידעתם את תנואתי, את הנאתי מכם.

~~~~~

לָחֶם הָאָרֶץ

דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם

בְּבִאֲכֶם אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי מְבִיא

אֲתֶכֶם שָׁמָּה: וְהָיָה בְּאֲכֻלְכֶם מִלֶּחֶם

הָאָרֶץ תִּרְיֶמֶן תְּרוּמָהּ לַה' וְגו' (טו),

יח'-יט')

יש ליתן טעם מדוע חזר הכתוב ואמר

לחם הארץ. והרי כבר אמר **בְּבִאֲכֶם**

אֶל-הָאָרֶץ, ולכאורה היה לו לומר:

בְּבִאֲכֶם אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי מְבִיא

אֲתֶכֶם שָׁמָּה: וְהָיָה בְּאֲכֻלְכֶם מִלֶּחֶמָה,

פירש"י: את תנואתי. שהניאותם את לבבכם מאחרי. **תנואה,** לשון הסרה, כמו כי **הניא אביה אותה** (במדבר ל, ו):

ולפי רש"י היה צריך לומר וידעתם את **תנואתכם** [מעלי]. את הסרת לבבכם מעלי.

ומדוע הכתיב הקב"ה **כביכול על עצמו** את התנואה וההסרה: וידעתם את **תנואתי,** עד שנזקק רש"י לפרש לפשוטו של מקרא תנואתי - הסרת לבבכם מעלי.

ולעומקו של מקרא מגלה כאן רש"י את עומקן של הדברים, בהביאו לדוגמא מפרשת מטות כי **הניא אביה אותה** (במדבר ל, ו) שפירושו לפי הפשט שאביה הסיר ממנה מבתו את נדריה.

וכוונתו בזה להמשיל את הבת לכנסת ישראל ואת אביה להקב"ה. ולומר, שהניא אביה **הוא הקב"ה,** את בתו **הכנסת ישראל** מאחוריו. והוא כאמרם ז"ל, בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו. רציתם להסיר לבבכם ממני, הריני מקיים בכם **"והניא אביה אותה"**. והיינו תנואתי, וכאומרו:

לעומקו של מקרא פר' שלח

מונח התינוק, והיא כדוגמת **הארץ** שהתקפלה תחת יעקב אבינו טרם צאתו לחרן. כפירוש רש"י עה"פ [בראשית כח, יא'] **הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֶתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ**.

לכן נרמזת החלה המופרשת מן **העריסה במלים "לחם הארץ"**.

^^^

אַחַד לְחֻטָּת

וְהָיָה אִם מְעִיגֵי הָעֵדָה נַעֲשֶׂתָה לְשֹׁגְגָה וְעָשׂוּ כָל-הָעֵדָה פֶּר-בֶּן-בִּקְרָא אֶחָד לְעֹלָה לָרִיחַ גִּיחַס לַיהוָה וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ כַּמִּשְׁפָּט וּשְׁעִיר-עֲזִים אֶחָד לְחֻטָּת: (טו, כד')

אַחַד לְחֻטָּת. פירש רש"י חטת חסר אל"ף, שאינו כשאר חטאות. שכל חטאות שבתורה הבאות עם עולה, **החטאת קודמת לעולה**. וזו (חטאת על עבודה זרה), **עולה קודמת לחטאת**. ובשאר חטאות **שהחטאת קודמת לעולה** פירש רש"י (ויקרא ה', ז') למה הדבר דומה לפרקליט שנכנס לְרִצּוֹת. ריצה פרקליט, נכנס דורון אחריו, ורצונו לומר **שהחטאת הוא הפרקליט, והעולה היא הדורון**.

תְּרִימוּ תְּרוּמָה לה'. ומדוע חזר על המלה **אַרְץ** ואמר וְהָיָה בְּאֶכְלֶכֶם מִלֶּחְמְכֶם **הָאָרֶץ**.

ולעומקו של מקרא יש לומר שבאומרו **מִלֶּחְמְכֶם הָאָרֶץ** ירמוז הכתוב לא רק למה שיאכלו, אלא גם למה שיפרישו חלה, **שהחלה** נקראת על שם **הארץ**, כי בעוון שלא יפרישו חלה יגלו מן **הארץ**, ובזכות החלה שיפרישו יחזרו לארץ.

ועוד ירמוז הכתוב לדברי רבקה ליעקב בנה, (בראשית כז, מה') לְמָה אֶשְׁכַּל **גַּם-שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד**. שהשיעור להפרשת חלה הוא מעיסה בת מ"ג ביצים [וחומש ביצה] גימ' **גַּם**. ובאומרה **גַּם שְׁנֵיכֶם** תרמוז לבימ"ק ראשון ובימ"ק שני. [כמובא לעיל כ"ג, יג'] ובאומרה **יוֹם אֶחָד**, תרמוז ליום הבכי הוא יום ט' באב, וכל זאת אם לא יפרישו חלה משיעור עיסה של **ג"ם**. ולעתיד לבוא, בעבור הפרשתה ישובו לארץ, ולכן נרמזת ההפרשה באומרו **מִלֶּחְמְכֶם הָאָרֶץ**.

ועל דרך הצח נקראת העיסה ממנה מפרישים חלה: "עריסה", כנאמר [ט"ו, כ'] **רֵאשִׁית עֲרִסְתְּכֶם חֲלָה תְּרִימוּ תְּרוּמָה**, ונקראת עריסה כמטה שעליה

לעומקו של מקרא פר' שלח

באלופו של עולם. לכן עליו להקריב תחילה עולה, העולה כליל לה', והיא באה להעיד על אלופו של עולם שאין בלָתו, ואח"כ יקריב חטאתו לרצותו.

עוד יש ליתן את הדעת מדוע נסמכה פרשת קרבן חטת של ע"ז לפרשת המרגלים, ולא נכתבה במקומה עם שאר הקרבנות בחומש ויקרא [פרק ה]. **ויש לומר** משום שנאמר לגבי המרגלים **אֶךְ בִּיהֲנִ'ה' אֶל-תַּמְרֵדוֹ** וכל המורד בקב"ה כעובד ע"ז. לכן נסמכה פרשת קרבן ע"ז לעניין המרגלים.

^^^

רמזי ע"ב שמות בפרשת ציצית

בהקדים לשמות ע"ב בפרשת ציצית, יש לחזור על הראשונות, למקור שמות הע"ב, [כמובא בפירוט בלעומקו של מקרא לפר' בשלח]. והם השמות הק' היוצאים מג' פסוקים בפרשת בשלח, פרק י"ד פס' י"ט, כ' כ"א. ונקראים על שם תחילת הפסוקים **ויסע ויבא ויט.**

ואש על כן יש ליתן טעם בדבר, מדוע בחטאת עבודה זרה תהיה העולה קודמת לחטאת, ומדוע ינתן דורון למלך לפני שִׁיבְצוּהוּ, עד כדי שתחסר האות אל"ף מהמלה חטאת, ותכתב חטָת.

ולעומקו של מקרא יש לומר, שהבדל מהותי יש בין חטאות רגילות לחטאת של ע"ז. **שבשאר חטאות אין הוא כופר בהקב"ה.** אלא מכיר הוא בכורא עולם, רק נכשל ועבר על מצוותיו. ולכן יִרָצָה להקב"ה תחילה בפרקליט חטאת, ולאחר מכן ישלח לו דורון עולה.

אבל, בחטא ע"ז, הרי כפר בהקב"ה, ר"ל, ולכן לא יוכל לרצותו אלא אם כן יכיר בו תחילה. ולכן עליו להקריב תחילה עולה כליל לה', שעל ידי כך מראה למלך שמכיר הוא במציאותו.

ורק אחרי שגילה את הכרתו בהקב"ה, יכול הוא לשלוח אליו **פרקליט כדי לרצותו.** והיא החטאת.

ואשר על כן, נכתב בפסוק חטת חסר א'. שהאות א' מורה על אלופו של עולם. והעובד ע"ז החסיר הכרה

לעומקו של מקרא פר' שלח

ויו ייי סבט עאמ מבש ליה אנא
ב'אמר ה' אל משה לאמר: דבר אל

כמת החי אנד להו המע יצל
בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם

מרה היי הממ לוו כבי ליו
ציצת על פנפי בגדיהם לדרתם וגתנו

פנל נמך יחי מנה חהו ניה השא
על ציצת הפנף פתיל תכלת והיה לכם

ירת שאה רלי אום
לציצת וראיתם אלו וזכרתם

ליב והר ייו להח כעק מנד
את כל מצות ה' ועשיתם אתם

אני חומ רהע יחו השה
ולא תארו אחרי לבבכם ואחרי

מככ ווו ייל סאל ערי
עניכם אשר אתם זנים אחריהם

עאל מתה והו דלי היש עלם
למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי

נהא נות מלה פאי נקם
והייתם קדשים לאלהיכם אני ה'

ירל הבח מזר והב
אלהיכם אשר הוצאתי אתכם

יאה עלו מזי דהב מכק
מארץ מצרים לקנות לכם לאלהים

אלע חהו רלה יימ הלי מהמ
אני ה' אלהיכם. ה' אלהיכם אמת

בכל פסוק מהשלשה יש ע"ב מלים.
ואלו הם הפסוקים:

א. ויטע מלאך האלהים ההלך לפני מתנה
ישראל בלך מאחריהם ויטע עמוד הענן מפניהם
בנעמד מאחריהם (יד, יט')

ב. ויבא בין | מתנה מצרים ובין מתנה ישראל
ויהי הענן והחשך ויאר את-הלילה ולא-קרב עה
אל-עה כל-הלילה (יד, כ')

ג. ויפט משה את-ידו על-הים וינלך יהוה את-
הים ברום קדים ענה כל-הלילה ויגשם את-הים
לחרבה ויבקעו היםים (יד, כא')

וכאשר נכתבין זה מתחת לזה, יתקבלו
ע"ב שמות של שלשה שלשה כל אחד,
מלמעלה למטה. כזה:

ו	י	ס	ע	מ	ל	א	כ	ה	א
ו	י	ב	א	ב	י	נ	מ	ח	נ
ו	י	ט	מ	ש	ה	א	ת	י	ד

והם מלאכי חסד ורחמים גמורים
לעם ישראל.

ואע"פ שהם שמות קדושים הם בכלל
השמות הנקנים ואף הנמחקים, שהרי הם
כינוי קדש למלאכי הרחמים בלבד:

ויו ייי סבט עאמ מבש ליה אנא כמת החי אנד
להו המע יצל מרה היי הממ לוו כבי ליו פנל נמך
יחי מנה חהו ניה השא ירת שאה רלי אום ליב
והר ייו להח כעק מנד אני חומ רהע יחו השה
מככ ווו ייל סאל ערי עאל מתה והו דלי היש
עלם נהא נות מלה פאי נקם ירל הבח מזר והב
עלו מזי דהב מכק אלע חהו רלה יימ הלי מהמ

ומובא בזה"ק ובתיקונים שהם
מכוונים בפרשת ציצית, כל שם כנגד
תיבה אחת, כזה:

לעומקו של מקרא פר' שלח

מצילתו מן החטא,

וכן: כוונת **צִיצֵת** היא בשם הק' **מרה**, שהיא כנגד המצוות אשר קבלנו במרה, הוא המלאך הממונה **להפוך** את מרירות העובד **ולהרימו**, ככתוב ובני ישראל יוצאים ביד **רמה**, שהוא **היפוך** אותיות של **מרה**,

וכן: כוונת **בְּגִדֵיהֶם** היא **ליו**, הוא המלאך **המתלווה** לאדם המתעטף בציצית **בבגדיו**, והוא השם הקדוש, המלאך הממונה לפרוע חובותיו של העובד כמאמרם ז"ל, ליו עלי ואני פורע.

וכן: כוונת **צִיצֵת הַכֹּהֵן** היא **נמך יחי** הוא המלאך והשם הק' המתגלה בחוטי הציצית השואפים **כלפי מטה**, להיות **נמוכי** קומה ו**נמוכי** רוח, להיות הציצית **מלבשתו ענווה**, ואשר על כן נקראת **נמך**, והיא **החיות** האמיתית של העובד המתעטף בארבע כנפות, ואשר על כן **הכנף** נקרא **יחי**, שמחייה את בעליו.

וכן: כוונת **פְּתִיל תְּכֵלֶת** הם **מנה חהו**, הם השמות הק' **הקושרים** את העובד אל בוראו, **כפתיל** הזה המלפף את

ואשר על כן, לקיים גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, יבוארו שמות ע"ב **גם במשמעותם** כפי שהם מכוונים כנ"ל כנגד פרשת ציצית. וכגון:

השמות המכוונים כנגד **נִאמַר ה'** הם ווי יי, כנ"ל. ובשימת לב שמות אלו הם חלק משם ה' בשילוש: **יִי'הֵה'וּו'י'הֵה'ה**, כאשר ווי יורה על **חיבור** משולש בל ינתק לדבר ה', והשם הק' יי יורה כנ"ל על שם ה'. **וכן** יורה על **מילוי ג' יודי'**ן בשם ה' בעולם האצילות כזה:

יוד"ד ה"י וי"ו ה"י. ואשר על כן באמרו **ויאמר י'ה'ו'ה'** תהיה כוונתו ווי יי.

וכן: כוונת **בְּגִי יִשְׂרָאֵל** הם שמות **פְּמַת הַחַי**, ורצונו לומר **כמת** הקם **לתחייה** בכל יום ויום, ועל שם שהוא **החי** בתורה כאשר הוא **כמת** באהלה של תורה, לכן השם **פְּמַת הַחַי** מכוון כנגד **בְּגִי יִשְׂרָאֵל**.

וכן: כוונת **לָהֶם** היא השם **יצל** (כמבואר בלעומקו בהעלתך), שהוא המלאך הממונה על **האצלת** הקדושה, על המתעטף בציצית, וממונה על הצלתם של ישראל כפי שהציצית

לעומקו של מקרא פר' שלח

לראותו נראה הוא לו, כשם שאמרו
כשם שבא לראות כן בא ליראות,

וכן: כוונת **וַיִּכְרְתֶם** הוא השם הק'**אום**, והוא הַשָּׂר בשמים הממונה על **אומה** שזוכרת את הקב"ה, להיות לה **חומת מִגֶּן סביב**, וכפי הפיוט שאומרים בסוכות בהושענות, **אום אני חומה**. וזו גם כוונת **וְלֹא תִתְּרוּ** הם השמות הק' **אני חום**. וכאמרו לעיל **אני חומה**. כלומר, אני חומה לאומה הזוכרת את בוראה. ועל דרך המוסר **אני חומה לאומה** המקיימת **וְלֹא תִתְּרוּ** בכל כוחה.

וכן: כוונת **וְאַתְּחִי עֵינֵיכֶם** הוא **השה** מכך, הם המלאכים הקדושים הממונים על **גבורת שמירת העינים**, ואשר על כן **השה** הוא כנגד מה ששאל יצחק את אברהם אביו, **ואיה השה לעולה**, היכן המלאך הק' **השה** אשר אמור לעזרני בעלותי לעולה, וזה שענה אברהם אלהים יראה לו השה, לעולה בני. **אלהים יראה לו** נוטריקון אי"ל, **אי"ל השה**, שהמלאך הממונה על שמירת העיניים, בראותו דמעות המלאכים בעיניו של יצחק, שלח לו האיל, ביד ה', ולכן נאמר **אֵיל אֶתֶר**. **אֵיל** שנשלח **אֶתֶר** שמסר יצחק את נפשו ואת עיניו בעקידה.

החוטים וקושרם יחד, והם השמות **מנה** **חהו**. כיצד: כוונת **פְּתִיל** הוא **מנה**, **מנה** בהיפוך אותיות הוא **מִנָּן** שהוא לחם אבירים אשר ירד מן השמים, ואליו עינינו, והוא רומז לקב"ה הזן ומכלכל אותנו תמיד, והוא שאמרו יש לו מנה רוצה מאתים, **שברוחניות תמיד צריך לשאוף ליותר**, ועל דרך הצח מנ"ה הוא אותיות מן ה', שעל ידי שם ק' זה נוכל תמיד לראות דרכי ההשגחה, ולכן הוא כוונת **פְּתִיל**, ככתוב נפתולי אלקים **נפתלתי עם אחותי**, היא השכינה הק', גם יכולתי, **שבדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו**.

וכן: כוונת **תִּכְלֹת** הוא **חהו**, הוא כוונת השם הוי"ה כמובא שנית בסוף פרשת ציצית, [**אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם**], וזה שאמרו תכלת **דומה** לרקיע ורקיע **דומה** לכסא הכבוד, הוא המלאך הממונה להראות לנו **השתקפות הקדושה** עד כסא הכבוד.

וכן: כוונת **וַיִּרְאֵתֶם** היא **שאה** שהוא השם הק' הנקרא **האש**, בהיפוך אותיות, הוא המלאך הממונה על **בעירת האש קדש היוצא מן הציצית**. **וכן:** כוונת **אֹתוֹ** הוא רלי, שהוא כנוטריקון מראה לי, שכל המבקש

לעומקו של מקרא פר' שלח

בדברים הנעלמים, והם השגחת השם הצרופה.

ועל דרך הצח, המלאכים הקדושים אשר בשם והו דלי היש עלם נקראים, הם העונים לשואלים היש עולם הבא. והיינו היש עלם. ועל ידי כך, נותנים כח להיות דבקים בארבע כנפות הארץ, ובאמונה שיש מנהיג לבירה.

וכן: כוונת אָנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם, באומרו אָנִי כוונתו פֹּאֵי, הוא ר"ת פותח את ידך, הוא גילוי הרצון של הקב"ה על ידי מידת המלאך אֲנִי, וכאומרם אֲנִי והו הושיעה נא.

וכן: כוונת י'ה'ו'ה' היא נקם, לומר חסד לבני ישראל ונקם לגויים. וכפרש"י במסכת ברכות לג. על הפסוק [תהלים צד, א'] אל נקמות ה' אל נקמות הופיע: שתי נקמות הללו למה. אחת לרעה להנקם מן העכו"ם שלא קבלו את התורה: ואחת לטובה. כדאמרינן בבב"ק (דף לח.) מפארן הופיע והפקיר ממונן לישראל.

וכן: כוונת מֶאֱרֶץ מִצְרַיִם היא יאה עלו. לומר לך שיאה היא לעם עלייתם

ואשר על כן נקרא הכתוב וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם, שהמילה אחרי תעיד על המלאך הנקרא השה.

וכן: כוונת עֵינֵיכֶם היא מככ. כעין מך מערכך. שנמצא בעונה מתמדת. ועיניו מככ, מושפלות בארץ.

וכן: כוונת לְמַעַן תִּזְכְּרוּ היא עאל מתה. הם המלאכים הממונים להעלות זכרון העובד לפני בוראו ולעזרו להמית את יצר הרע בתוכו. וזה עאל מתה. כאומרו: זכרונו לפני בוראו אַעֲלֵ, יען המית עצמו למען קדושתו, לכן אעזרהו להמית את יצרו. ואלו הם השמות עאל מתה. ועוד שעל ידי המתת יצרו עלייה תהיה לו לפני בוראו. ועוד י"ל, שהשם הק' מתה יוֹרָה על תמימות בעבודת ה' וירמוז להתם בהיפוך אותיות.

וכן: כוונת וַעֲשִׂיתֶם אֵת כָּל מִצְוֹתַי הם השמות הק' והו דלי היש עלם. ופירושם: והו הוא שם הישועה כמשנה במסכת סוכה (מב.) אֲנִי והו הושיעה נא, דלי הוא השם הק' הדולֶה לנו את ישועתנו, היש עלם, הם המלאכים הממונים על חיזוק האמונה השלימה

לעומקו של מקרא פר' שלח

ויש לשאול מדוע נכתבה פרשת ציצית בפרשת שלח בכלל, ובסיומה בפרט. שהרי מצוות ציצית ודאי ניתנה בסיני. ומדוע הביאה כאן הכתוב.

על דרך הפשט נסמכה פרשת ציצית לפרשת קרח, כמובא ברש"י, שבזה רצה לחלוק על משה בענין התכלת, ובכך לחלוק על הנשיאות והכהונה. אך לטעם זה היה יכול הכתוב לפתוח את פרשת קרח עצמה בפרשת ציצית, בלא צורך להזדקק להסמיכה לסיום פרשת שלח.

ולעומקו של מקרא יש לומר שיש לפרשת ציצית שייכות לפרשת מרגלים, והיא כסיכום ומסקנה לפרשת מרגלים. ולכן נכתבה בסופה. ונכתבה כאן כדי להדגיש את עומק טעם המצווה שהיא: **וְלֹא תִתְּרוּ אֶחָדִי לְבַבְכֶּם וְאֶחָדִי עֵינֵיכֶם**. והם, המרגלים, ודאי תרו אחרי לבבם ואחרי עיניהם, כדאמרו והיינו בעינינו כחגבים.

וכן בסמיכותה לפר' קרח, פרט לכך שקרח חלק על ענין התכלת, גם הוא תר אחר לבבו ואחרי עיניו, וכדמובא ברש"י, **עיניו הטעתו**. שראה ברוה"ק ובעיני רוחו ששמואל הנביא מצאצאיו.

ממצרים, ויאה הוא לשון איה מקום כבודו להעריצו, והתשובה היא מהשם הק' עלו. שהעליה ממצרים היא עליית כבוד ה'. **יאה עלו**. כי לו נאה כי לו יאה.

וכן: כוונת ה' אֱלֹהֵיכֶם אמת בחזרת הש"ץ לפשוטו של מקרא להשלים את ששים ותשע התיבות לשבעים ושתים תיבות, ולהשלים בזה רמ"ח תיבות בק"ש כנגד רמ"ח אברים שבאדם, ולעומקו של מקרא כוונת החזרה היא להשלים בזה עוד ג' שמות הקדש של ע"ב שהם כנ"ל יימ הלי מהמ.

ואשר על כן יש הנוהגים על פי זה לחזור בעצמם על ג' תיבות הללו, ה' אֱלֹהֵיכֶם אמת, להשלים בזה כוונת שמות הקדש יימ הלי מהמ, למספר ע"ב שמות.

~~~~~

למען תזכרו

כאן נתן הכתוב טעם למצות הציצית, ואשר על כן מובא בפוסקים שלכתחילה יש לכוון גם בטעם המצוה כדי לקיימה בשלימות ומה טעמה, **למען תזכרו**.

לעומקו של מקרא פר' שלח

יצוה הכתוב בדרך של דייקא, וסרסוה ודרשהו: **את-ארץ כנען ונתתה, ולא אחרי לבבם ונתתה.**

ובזה נעץ את סוף הפרשה בתחילתה ואת תחילתה בסופה.

ואשר על כן נאמר על דרך הצח והמוסר נאמר בציצית ולא תתורו ונאמר בתחילת הפרשה ויתורו את ארץ כנען, לומר לך שבנוסף לציווי של "סור מרע" לא לתור אחרי לבבו ואחרי עיניו, ראוי לו לאדם לקיים את ה"עשה טוב", לתור ולחפש לו את הדרך הישרה שבה יתרצה להיות תמיד, בהכנעה, והיינו ויתורו את ארץ כנען, להתרצות ולהיכנע בפני אלקים ואדם.

~~~~~

הפטרת שלח

בספר יהושע מפרק ב פסוק א, עד פרק ב פסוק כד:

פסוקי הפטרה:

{א} וישלח יהושע בן נון מן השטים שנים אנשים מרגלים קרש לאמר לכו ראו את הארץ ואת יריחו וילכו ויבאו בית אשה זונה ושמה רחב וישכבו שמה: {ב} ונאמר

ואשר על כן נכתבה כאן פרשת ציצית, בין המרגלים לקרח, לחדש בה דבר. לחדש את טעמה. שלא יהא אדם מהרהר אחרי לבבו ואחרי עיניו. אלא בוטח בקב"ה ובהשגחתו. וכלב ויהושע שהבינו טעם המצוה, כנ"ל, שהוא כפשטה למען תזכרו, ולא תתורו, לכן הגינה עליהם המצוה, שקיימיה בשלימות.

וזה שפירש רש"י ולא תתורו, כמו מתור הארץ. הלב והעינים הם מרגלים לגוף, מסרסרים לו את העבירות, העין רואה והלב חומד והגוף עושה את העבירות.

הרי שרש"י קשר את סוף הפרשה בתחילתה, שבסוף הפרשה התורה תצוה על לבוש הציצית. ובציצית נאמר ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וגו'. והמרגלים תרו אחרי עיניהם ואחרי לבבם לפי מה שהם רצו לראות ולא השגיחו בהשגחת ה' עליהם. כפי שהביא רש"י, שאמרו ארץ אוכלת יושביה, והקב"ה עשה לטובה כדי לטרדם [את יושבי הארץ] באבלם ולא יתנו לב לאלו.

ולעומקו של מקרא באמרו בתחילה שלח-לך אנשים ונתתה את-ארץ כנען,

לעומקו של מקרא פר' שלח

תחתיכם למות אם לא תגידו את דברנו זה והיה במת יהנה לנו את הארץ ועשינו עמך חסד ואמת: {טו} ותורדם בחבל בעד החלון כי ביתה בקיר החומה ובחומה היא יושבת: {ס} {טז} ותאמר להם הנה לנו פן יפגעו בכם הרדפים ונחבתם שמה שלשת ימים עד שוב הרדפים ואחר תלכו לדרךכם: {יז} ויאמרו אליה האנשים נקים אנחנו משבעתך הנה אשר השבעתנו: {יח} הנה אנחנו באים בארץ את תקנת חוט השני הנה תקשרי בחלון אשר הורדתנו בו ואת אביך ואת אמך ואת אחיך ואת כל בית אביך תאספי אליך בניתה: {יט} והנה כל אשר יצא מדלתי ביתך החוצה דמו בראשו ונאנחנו נקים וכל אשר יהיה אתך בבית דמו בראשו אם יד תהיה בו: {כ} ואם תגיד את דברנו זה והיינו נקים משבעתך אשר השבעתנו: {כא} ותאמר כדבריכם כן הוא ותשלחם וילכו ותקשר את תקנת השני בחלון: {כב} וילכו ויבאו ההרה וישבו שם שלשת ימים עד שבו הרדפים ויבקשו הרדפים בכל הדרך ולא מצאו: {כג} וישבו שני האנשים וירדו מהרה ויעברו ויבאו אל יהושע בן נון ויספרו לו את כל המצאות אותם: {כד} ויאמרו אל יהושע כי נתן יהנה בידנו את כל הארץ וגם נמגו כל ישבי הארץ מפנינו:

למלך יריחו לאמר הנה אנשים באו הנה הלילה מבני ישראל לחפר את הארץ: {ג} וישלח מלך יריחו אל רחב לאמר הוציאי האנשים הבאים אליך אשר באו לביתך כי לחפר את כל הארץ באו: {ד} ותקח האשה את שני האנשים ותצפנו ותאמר כן באו אלי האנשים ולא ידעתי מאין המה: {ה} והיה השער לסגור בחשך והאנשים יצאו לא ידעתי אנה הלכו האנשים רדפו מהר אחריהם כי משיגום: {ו} והיא העלתם הגנה ותטמנם בפשתי העץ הערכות לה על הגג: {ז} והאנשים רדפו אחריהם דרך הירדן על המעברות והשער סגור אחרי כאשר יצאו הרדפים אחריהם: {ח} והמה טרם יושבון והיא עלתה עליהם על הגג: {ט} ותאמר אל האנשים ידעתי כי נתן יהנה לכם את הארץ וכי נפלה אימתכם עלינו וכי נמגו כל ישבי הארץ מפניכם: {י} כי שמענו את אשר הוביש יהנה את מי ים סוף מפניכם בצאתכם ממצרים ואשר עשיתם לשני מלכי האמרי אשר בעבר הירדן לסיחון ולעוג אשר הערמתם אותם: {יא} ונשמע וימס לבבנו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם כי יהנה אלהיכם הוא אלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת: {יב} ועתה השבעו נא לי ביהנה כי עשיתי עמכם חסד ועשיתם גם אתם עם בית אבי חסד ונתתם לי אות אמת: {יג} והתיתם את אבי ואת אמי ואת אחי ואת אחיותי ואת כל אשר להם והצללתם את נפשתינו ממות: {יד} ויאמרו לה האנשים נפשנו

לעומקו של מקרא פר' שלח

בביאור ההפטרה ושייכותה לפרשה

ובעוד שהתרים את הארץ בימי משה
כפרו באלקי ישראל, להוציא דיבת
הארץ רעה [פרט ליהושע וכלב], כאן
אפילו יושבי הארץ האמינו באמרם
כי 'הנ'ה אֱלֹהֵיכֶם הוא אֱלֹהִים בְּשִׁמְיָם
מִמֶּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת:

וכן תמצא הבדלים בין התרים של משה
ובין המרגלים של יהושע כפי שהביאם
המלבי"ם: ובזה יתרץ מדוע לא חשש
יהושע מתקלה כשם שהיתה עם
המרגלים דמשה:

א. המרגלים ששלח משה היו עפ"י
שאלת העם אבל פה שלח יהושע מדעת
עצמו ולא מדעת העם.

ב. משה שלחם ממדבר פארן שהיה
רחוק מן הארץ והיו מסתפקים במהות
הארץ ועל יכולתם לכבשה, אבל יהושע
שלח מן השטים שהיה בגבול הארץ,
בלתי מסתפק אם יכנס אם לאו, רק
לדרוש המקום הנוח לכבוש.

ג. משה שלח שנים עשר תרים ויהושע
שלח שנים אנשים מרגלים ויש הבדל
בין התר והמרגל, התר מבקש את הטוב
והמרגל יבקש את ערות הארץ, המקום
הנוח לכבשה משם.

שייכות ההפטרה ודמיונה לפרשה נראה
לכאורה בעליל והוא שליחת המרגלים
על ידי יהושע אל מול שליחת המרגלים
על ידי משה רבנו.

אלא שבשימת לב נִרְאָה לְמַעַן, כי
רחוקים המה הדברים זה מזה. ורב
השונה על השווה. וכגון שהמרגלים
כפרו בהקב"ה המביאם אל ארץ טובה
ורחבה, ואשר על כן זלזלו בהם יושבי
הארץ לומר נמלים יש בכרמים
כאנשים [רש"י י"ג ל"ג] ואע"פ שהם
אמרו וַנִּהְיֶינָה בְּעֵינֵינוּ כְּחִגָּלִים וְכֵן הָיִינוּ
בְּעֵינֵיהֶם, רש"י פירש כנמלים, שזלזלו
במרגלים יותר ממה שהם זלזלו
בעצמם, כי חגב יש ביניהם טהורים מה
שאין כן בנמלים.

ואילו יושבי הארץ לא רק שלא זלזלו
במרגלים דיהושע, אלא אף חרדו
מפניהם כפי שאמרה להם רחב: וכי
נִמְגּוּ כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם, וְנִשְׁמַע
וַיִּמָּס לִבָּבָנוּ וְלֹא קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ
מִפְּנֵיכֶם [פס' ט"א].

לעומקו של מקרא פר' שלח

במרגלים דיהושע נאמר {כד} וַיֹּאמְרוּ
אֶל יְהוֹשֻׁעַ כִּי נָתַן יְהוָה בְּיָדְנוּ אֶת כָּל
הָאָרֶץ וְגַם נִמְגְּוָה כָּל יִשְׂרָאֵל הָאָרֶץ מִפְּנֵינוּ:

וזה שהשכיל יהושע לשלחם. לא סוף
דבר ששלחם ללא חשש, אלא אדרבה
ששלחם בבטחה ביודעו כי יהיה זה
התיקון למה שקילקלו במדבר. ובזה
היתה שליחת המרגלים כהכנה לכניסה
לארץ. וזו אחת ממטרותיו של
יהושע לשלחם כדי לחזק האמונה של
כלל ישראל בה' המנהיגם והנלחם
להם להושיעם. כן ינהיגנו וילחם לנו
להושיענו בב"א.

^^^

בעניין תקות חוט השני

נאמר בהפטרה וְהָיָה בְּתֵּן יְהוָה לָנוּ אֶת
הָאָרֶץ וְנַעֲשִׂינוּ עִמָּךְ חֶסֶד וְאֱמֶת:
{טו} וַתֹּרְדֵם בַּחֲבֵל בְּעֵד הַחֲלוֹן כִּי
בֵּיתָה בְּקִיר הַחוֹמָה וּבַחוֹמָה הִיא יוֹשֶׁבֶת:
{יח} הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָּאִים בָּאָרֶץ אֶת תִּקְוַת
חוֹט הַשָּׁנִי הִנֵּה תִקְשָׁרִי בַחֲלוֹן אֲשֶׁר
הוֹרְדָתָנוּ בּוֹ וְאֶת אֲבִיךָ וְאֶת אִמְךָ וְאֶת
אֲחִיךָ וְאֶת כָּל בֵּית אֲבִיךָ תִּסְמָכִי אֵלֶיךָ
הַבֵּיתָה: {כא} וַתֹּאמֶר כְּדַבְּרִיכֶם כֵּן הוּא

ועוד, ממשיך המלבי"ם, משה שלח
לתור את הארץ לא לרגל, ולכן יצא
המכשול הגדול הזה משליחותם. לא כן
אצל יהושע, הסכימו לכבשה ורק
נשלחו לראות את ערות הארץ מאיזה
מקום יכבשוה בקל, ולכן לא היה מקום
פה להוצאת דבה.

ד. יהושע שלח חרש ובשתיקה, שאיש
לא ידע בדבר רק הוא לבדו, מה שאין
כן אצל משה.

ה. עיקר השליחות היה על יריחו ולא
על כלל הארץ מה שאין כן אצל משה.
עד כאן לשון המלבי"ם.

ולעומקו של מקרא יש לומר כי על אף
ההבדלים בין המרגלים של יהושע ושל
משה בפרשה, הרי המרגלים ששלח
יהושע הם השלמה ותיקון למה שהיה
עם המרגלים של משה.

וכגון: התרים שנשלחו על ידי משה
לחפש את הטוב מצאו את הרע, ואילו
המרגלים שנשלחו על ידי יהושע
למצוא את הרע [ערות הארץ] מצאו
את הטוב.

וכגון: המרגלים דמשה כפרו בהקב"ה
המביאם אל ארץ טובה ורחבה, ואילו

לעומקו של מקרא פר' שלח

השירים [ד,ג'] **כְּחוּט הַשָּׁנִי שִׁפְתֵיךָ וּמִדְבָּרֶיךָ נֶאֱנָה**. מדברך מלשון דיבור. כשהדיבור הוא נאה והוא אמת, בזה משתבחת כנסת ישראל כחוט השני שפתותיך ומדברך נאווה. שמקיימת אשר הבטיחה לקוב"ה ושכינתיה. וזה **האות אמת שבקשה רחב מהמרגלים** והיא האות ו' שהיא ההידבקות בהקב"ה. היא תקות חוט השני המשתלשלת מלמעלה למטה ונראית כאות ו'. היא האות המקווה בין הקב"ה וכנסת ישראל אשר פיה ולבה שוים. ואשר על כן אמרו **המרגלים לרחב לקשור את תקות חוט השני בחלון**. הוא החלון שבו אבינו מלכנו צופה בנו כנאמר: [שה"ש ט,ב'] **מִשְׁגָּעִים מִן הַחַלְצוֹת**. לקיים [ד,ג'] **כְּחוּט הַשָּׁנִי שִׁפְתֵיךָ וּמִדְבָּרֶיךָ נֶאֱנָה**. ובזה ההפטרה היא תיקון למה שהוציאו דבה על הארץ בפרשת שלח, להיות שפתותינו שפתי אמת לדבר טוב על ישראל כתקות חוט השני אשר כשלג ילבינו לפני בוראנו.

~~~~~

וּתְשַׁלְּחֶם וַיֵּלְכוּ וַתִּקְשֹׁר אֶת תְּקוּת הַשָּׁנִי
בחלון:

ועל דרך הרמז והצח יבואר תקות חוט השני כמאמר רבותינו במסכת חגיגה [יב:] **הלומד תורה בלילה חוט של חסד** משוך עליו ביום, והיינו חוט השני, חוט של חסד על המשנן בדברי תורה, ונקרא תקות חוט השני שהקב"ה כביכול מחכה ומצפה ומקוה לשמוע קול שינון תורתו בלילה שיוכל על ידי כך למשוך עליו **חוט של חסד** ביום.

ונרמז בהפטרנו לומר כי זו גם תקות הארץ להתקיים בה הפסוק [ישעיהו יא,ט'] **כִּי מְלֹאָה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת יְהוָה פְּמִים לַיָּם מְכֹסִים**. וכשם שהמים כיסו למצרים בתוך הים, כן יכסו מי הדעת לצוללים בהם עד אשר גם הארץ תמלא דעה את ה' **פְּמִים לַיָּם מְכֹסִים ותהיה תקות חוט השני לאות של חסד ואמת**, לכנסת ישראל אשר תורת אמת בפיה שונה, להיות תורת חסד על לשונה.

ועוד יש לומר על דרך הצח, נאמר בהפטרה שתקות חוט השני היתה לאות ולסימן אמת שיקיימו ההבטחה לחיים. מובא בזוה"ק בתיקונים [תיקון ששי] ובזוה"ק פרשת פקודי, שהיינו מה שנאמר בשיר

בכל ענייני החוברת ניתן לפנות אל: 052-7675895
גור-אריה צור מודיעין עילית
להצטרפות לתפוצת מייל: leshem895@gmail.com

